

Роксолана ФУР

МІЖНАРОДНІ СИМПОЗИУМИ ГУТНОГО СКЛА У ЛЬВОВІ: ЛІТЕРАТУРА ТА ДЖЕРЕЛА

Стаття передбачає стислий аналіз літератури та джерел, необхідних для висвітлення теми міжнародних симпозиумів гутного скла у Львові. Для розкриття теми літературу та джерела умовно розділено на дві взаємодоповнюючі підгрупи: література, в якій висвітлено історичні передумови становлення і розвитку художнього скла в Україні та світі, та література і джерела стосовно менеджменту і маркетингу в культурній сфері.

Ключові слова: аналіз літератури та джерел, симпозиум гутного скла, художнє скло.

© Р. ФУР, 2011

Симпозиуми гутного скла є важливою складовою культурного життя Львова. Симпозиум — не лише мистецька акція, що об'єднує художників у творчому процесі, а й демонстрація нових можливостей склотворення, пов'язаних з техніко-технологічним процесом та обміну набутим досвідом.

Наше дослідження висвітлює процеси становлення і діяльності міжнародних симпозиумів гутного скла у Львові та специфіку їх функціонування. Це явище мало досліджене, і тому кількість матеріалів, що безпосередньо стосуються теми, є обмеженою. Також немає фундаментальних досліджень в галузі художнього скла, в яких комплексно було б розглянуто історичні передумови становлення симпозиумів гутного скла у Львові на фоні загального розвитку гутництва та менеджменту мистецтва, де було б проаналізовано роботу подібних симпозиумів у сфері художнього скла.

Опрацьовуючи тему, літературу та джерела, необхідні для її розкриття, ми розділили їх на дві групи. Перша — література та джерела, що стосуються становлення художнього скла в Україні і світі, монографії, присвячені творчості окремих художників, публікації в періодиці, каталоги виставок. До другої групи ми віднесли літературу та джерела, які характеризують функціонування художніх організацій у соціокультурному середовищі, а саме: менеджмент та маркетинг мистецтва, їх специфіку та особливості.

В різні часи до питання розвитку і специфіки художнього скла в Україні зверталися такі дослідники як: П. Біленький, С. Мартинюк, З. Чегусова, Е. Ботанова, Н. Качалов, А. Зельдич, Ф. Черняк, В. Рожанківський, Ф. Петрякова та ін.

Аналіз джерел розпочнемо із висвітлення історичних відомостей щодо розвитку художнього скла в Україні і світі та провідних дослідників галузі, а саме проаналізуємо монографії і статті, присвячені історії скловиробництва в Україні.

Дослідник В. Рожанківський у праці «Українське художнє скло» [20] розглядав збірки старого українського скла від часів Київської Русі до середини ХХ ст. та впорядкував відомості про галузь скловиробництва в Україні у літературних джерелах. Автор подав основні етапи становлення гутництва, а також його основні осередки від III ст. н. е. до середини ХІХ століття. Крім ґрунтового історичного аналізу становлення склоробства на теренах України науковець охарактеризував матеріали і техніки

виробництва скляних виробів, систематизував види і форми скловиробів, перелічив характерну орнаментику та декор. Також висвітлив діяльність народних майстрів та провідних підприємств, що спеціалізувалися на художній склопродукції в середині й другій половині ХХ ст. (Завод № 1, пізніше «Райдуга», Київський скло-термосний завод, Артемівський і Одеський заводи, найстаріше підприємство у Нестерові Жовківського р-ну Львівської обл.). Зауважимо, що у згаданій праці мистецтву гутного скла у ХVIII—ХІХ ст. присвячено окремий розділ. Гутне виробництво ХVIII і початку ХІХ ст. розвинулось до меж повної творчої оригінальності, утворивши свій, український стиль художнього скла [20, с. 60].

Також авторству В. Рожанківського належить праця «Скло і художник» [19], в якій автор у широких хронологічних рамках від 80—90 рр. ХІХ ст. до середини 60-х рр. ХХ ст. розглядає проблеми художнього склярства на прикладі найпоширеніших видів виробів (масовому посуді, декоративних предметах, дрібна пластика). Особливе місце у формуванні нових тенденцій у художньому склі автор відводить провідним персоналіям, що є піонерами у техніко-технологічних і образних підходах у мистецтві склотворення, а саме: Є. Руссо, Е. Галле, Р. Лялік, Л. Тіффані, Гоффман, Я. Коуля, Я. Котера та ін. Автор умовно поділив розвиток художнього скла у світі на певні періоди: кінець ХІХ ст. — 1917 р., міжвоєнний період від 1917 по 1945 р., та від 1945 до 1965 року. Також школи художнього скла автор поділив на дві підгрупи: центральноевропейську і північноєвропейську. Класифікував художнє скло по світових і європейських школах художнього скла і проаналізував творчу діяльність їх представників та основні підприємства, на яких розвивалося мистецтво художнього скла. Приділив значну увагу розвитку художнього скла у Радянському Союзі, до складу якого входила Україна, зокрема, заснуванню і діяльності Львівської кераміко-скульптурної фабрики і творчості, її провідних майстрів. В. Рожанківський пише: «Тут розгорнулася цікава робота, яку вирізняє сміливе поєднання традицій і новаторства» [19, с. 74].

Ф. Петрякова у праці «Українське гутне скло» [16] особливу увагу приділяє проблемі розвитку гутних традицій в українському склярстві. Моногра-

фія носить аналітичний характер, її можна розглядати як найбільш ґрунтовне мистецтвознавче дослідження з питань специфіки художнього гутного скла. Авторка вводить в обіг значний фактологічний матеріал. Широко розглядає і проаналізує історію українського гутництва.

До питання львівської мистецької школи, скла зокрема, звертається у монографії «Між свободою і тоталітаризмом: Мистецьке середовище Львова другої половини ХХ століття» [5] О. Голубець, Р. Яців у статті «Модерна оксиденція мистецького Львова» [32] та, частково, у виданні «Українське мистецтво ХХ століття: ідеї, явища, персоналії» [33].

Одним із останніх напрацювань, в якому розривається становлення львівського гутного скла, є праця Ф. Черняка «Львівське гутне скло другої половини ХХ століття» [27]. Тут здійснений історичний аналіз винайдення та розвитку мистецтва гутного скла, зокрема на Львівщині, акцентується на діяльності Львівської експериментальної кераміко-скульптурної фабрики та Львівської національної академії мистецтв, де формувалося нове покоління художників-склярів, чия творчість зберігала і розвивала народну традицію гутного скла. Також автор як безпосередній учасник мистецького життя і художник-скляр зі світовим іменем зазначає важливість міжнародних симпозіумів гутного скла, що відбуваються у Львові від 1989 р. за ініціативи А. Бокотєя — майстра скла, теперішнього ректора Львівської національної академії мистецтв. Важливою в монографії є короткі каталогізовані анотації про львівських майстрів і художників гутного скла, їх біографічні дані та основні твори.

Займається темою художнього скла в Україні та висвітлює діяльність міжнародних симпозіумів гутного скла у Львові мистецтвознавець Є. Шимчук. Зокрема, тему художнього скла ми зустрічаємо в її статтях: «Міжнародний симпозіум з гутного скла» (1993 р.) [31], «Мистецтво скла в Україні» (1995 р.) [30], «Ми є на земній кулі як держава мистецька» (1997 р.) [29]. «Мистецтво скла в Україні» — стаття, в якій коротко системно проаналізований розвиток сучасного художнього гутництва, окреслені основні постаті та їх творчий доробок в царині склотворення. У статті «Міжнародний симпозіум з гутного скла» Є. Шимчук висвітлює основні акції II сим-

позіуму, його організаторів та специфічну творчу атмосферу, притаманну цьому симпозиуму. Стаття «Ми є на земній кулі як держава мистецька» розкриває події III симпозиуму, проведеного у Львові в жовтні 1995 року. В ній зазначається, що становлення школи гутного скла у Львові відбулося за ініціативи А. Бокотея — ректора Львівської національної академії мистецтв.

Загалом до творчості А. Бокотея зверталися такі мистецтвознавці і дослідники, як: О. Голубець — мистецтвознавець, професор Львівської національної академії мистецтв («Глибина скла (Андрію Бокотею — 60»)) [6], Г. Андрієнко («Кроки художньої думки: лінія, скло, форма») [1], З. Чегусова («Сяйливе скло філософа і майстра: А.А. Бокотея») [26], що у своїх працях розкривали діяльність художника як у царині художнього скла, так і в освітньо-науковій діяльності.

Одним з останніх видань про творчість майстра стала монографія «Маестро художнього скла Андрій Бокотей» [25], яку представив академік АМ України, доктор мистецтвознавства, професор, головний редактор журналу «Образотворче мистецтво» О. Федорук. В праці розкрито всю повноту потужного творчого образу митця, заслугою якого «в царині скла є те, що він виступив у ролі реформатора і генератора творчих задумів та ідей, приніс у мистецтво іскру новизни, запаленої вогнем експерименту...».

Важливо зазначити, що авторству А. Бокотея належать теоретичні праці, а саме такі статті, як «Музей скла: прозорість існування» в «Образотворчому мистецтві» [3] та «Центр світу скла у нас» в «Українській культурі» [2]. Автор в статтях наголошує на важливості унікальності артефактів художнього скла, що знаходяться у Львові, на їх високій історичній, культурній і художній цінності.

Проблема декоративно-прикладного мистецтва та художнього скла загалом розкрита науковцями в часописі «Образотворче мистецтво» (№ 3, 2009 р.). Тематика номера була цілком присвячена художникам, творча діяльність яких відбувається в контексті декоративно-прикладного мистецтва. М. Слабошпицький у статті цього номера «Культура — наш амбасадор до світу. Кілька уваг на тему» [23] особливо акцентує на важливості декоративно-ужиткового мистецтва та творчості художників

окресленої царини. Автор пише: «Я захоплений мистецтвом Андрія Бокотея, Тараса Левківа, Василя Сідака, Віктора Наконечного... — можу називати ще цілу низку імен майстрів різних шкіл і технік... Україна не здивує і не завоює світ ані нафтою, ані газом, ані вугіллям, ані електронікою, ані танками чи ракетами, ані новими технологіями... Україна може — й дуже успішно! — заявити про себе у світі культурою» [23, с. 4—5].

Є статті, які присвячені персоналіям не тільки українського, а й світового художнього скла. У статті заслуженого діяча мистецтв України Т. Придатко [17] представлено творчий шлях Франца Черняка. Розкривається його яскравий талант і своєрідність мислення, висока майстерність вільного формування гарячої скломаси. «Черняк постійно шукає нові шляхи втілення своїх задумів. Він поєднує кольорові об'єми і прозоре скло», — пише автор. Необхідно відмітити, що Франц Черняк є учасником Міжнародних симпозиумів гутного скла у м. Нови Бор (1982, Чехія), у м. Львові (1989 р.), у м. Печ (Угорщина), у м. Гусь-Хрустальному (Росія), в м. Корінгу (США). Ілюстративний матеріал творчого доробку майстра представлено в каталозі «Скло Франца Черняка» [22].

Ще одна стаття з цього номеру присвячена представнику львівської школи художнього скла О. Звіру. Магістр, художник скла Б. Зайшла в стислій формі розкриває розмаїття творчого характеру майстра. «Педагог з багатолітнім досвідом і мистець з практичними знаннями, Олень Звір — автор багатьох науково-методичних розробок, навчальних програм, які є вагомим внеском у навчальний процес академії». «В Україні, зокрема в Галичині, де львівська школа гутництва зберегла та відродила давні традиції, поєднавши їх із новим баченням, із сучасними технологіями, Звір є провідним представником цієї школи із власним стилем, емоційним насиченням творів» [8, с. 44].

Також заслуговують на увагу каталоги виставок творів I, III та VI симпозиумів. Стаття-анонс про проведення V симпозиуму поміщена у журналі «Образотворче мистецтво» (№ 3, 2001 рік), її автор — М. Друченко [7]. Відмінний ілюстративний матеріал зібраний у альбомі «Сучасне українське художнє скло» (1980), автор-упорядник Ф.С. Петрякова [24].

Поштовх до формування естетично нового розуміння художнього скла в Україні відбувся з другої половини ХХ ст. і збігся з контекстом загальносвітових процесів у художньому склі, внаслідок чого створився новий «авторський» підхід до склотворення. Згодом всі нові тенденції авторського скла знайшли своє втілення у світовому русі «студійного скла» (Studio glass movement), який виник у Європі і Америці в середині — другій половині 80-х рр. ХХ століття. До «студійного руху» приєдналися й українські професійні склярі.

Варто зупинитись на дослідженні становлення художнього скла у світі в праці доктора мистецтвознавства, провідного наукового співробітника Науково-дослідницького інституту теорії та історії образотворчих мистецтв, професора Російської академії живопису, скульптури і архітектури — Л. Казакової «Світове художнє скло ХХ століття. Основні тенденції. Провідні майстри» [9]. У праці висвітлюється розвиток художнього скла у світі, витоки і становлення авторського художнього скла, зародження та характер студійного скла — Glass studio movement, яке набуло поширення у другій половині ХХ століття. Автор пише: «У прагненні до нової естетики скла в результаті творчого експерименту змінювалися принципи формотворення історичного призначення скла, виникали нові види та жанри. Поняття «художній об'єкт», що народилося в авангардному мистецтві ХХ ст., стало настільки універсальним та всеохоплюючим, що наблизило до себе сферу декоративних мистецтв, скла загалом... Студійний рух у сучасному склі, що почався в країнах Західної Європи і США в другій половині ХХ ст., став однією з яскравих форм вияву авторського стилю» [9, с. 55].

Однією з останніх комплексних праць в царині художнього скла є дослідження А. Каспшак і Г. Скоропадової «Європейське скло» [12].

Важливим в опрацюванні цієї проблеми є Інтернет-ресурси, а саме, офіційні сайти фестивалів, конференцій, симпозіумів художнього скла. Такі сайти дають інформацію про акцію, її організаційну структуру, учасників, гостей, заходи [21]. Також на сайтах можна переглянути виконані твори та їх аналіз.

Перегляд джерел та історіографії художнього скла Львова кінця ХХ — початку ХХІ ст. на загал свідчить про відсутність комплексного мистецтвознавчо-

го аналізу процесів та явищ, що формують художньо-образну мову львівської школи художнього скла та її інтеграцію в європейський мистецький простір.

Огляд другої групи джерел, необхідних для розкриття нашої теми, представлений літературою з менеджменту і маркетингу мистецтва та специфіки діяльності в ній. Перші такі дослідження з'явилися у другій половині ХХ століття. Саме в таких працях поєднуються економічні принципи менеджменту і маркетингу із завданнями, які стоять перед культурними і мистецькими структурами, розкриваються теоретичні і практичні аспекти діяльності в соціокультурному просторі.

Найбільш ґрунтовні праці з арт-менеджменту та маркетингу належать закордонним дослідникам. Зокрема, одним з перших, хто звернувся до проблеми менеджменту і маркетингу мистецтва, є Ф. Кольбер — Віце-президент Ради з мистецтва Канади, декан кафедри арт-менеджменту, професор культурної політики Вищої школи економічних наук (Монреаль, Канада), видавець і головний редактор International Journal of Arts Management. Автор численних публікацій, в тому числі Marketing Culture and the Arts.

Одним з останніх і вагомих видань, що висвітлюють цю тему, стала праця професора Утрехтської школи мистецтв (Голландія) Г. Гаорта «Менеджмент мистецтва. Підприємницький стиль» [4]. У цій книзі науковець власний досвід знань з історії і теорії мистецтва поєднує з навичками практичних організаційних досягнень в менеджменті мистецтва. За словами автора, «задовго до того, як у західних бізнесових школах зародився науковий підхід до менеджменту, такі підприємці у сфері культури як архітектор єгипетських пірамід Імхотеп, провідний актор грецького театру Теспіс (500 р. до н. е.), митці Ренесансу Леонардо да Вінчі, Вільям Шекспір та піонер розваг ХХ століття Волт Дісней показали справжню силу організаційних креативних процесів. Знання цієї історії також є частиною базових знань менеджменту мистецтва» [4, с. 15].

Російська дослідниця Е. Шекова у монографії «Менеджмент у сфері культури (Російський та закордонний досвід)» [28] робить спробу дати сучасний і комплексний аналіз теоретичних і практичних питань менеджменту організацій культури. В основу дослідження закладено ді-

яльність музеїв і театрів, переважно російських та американських.

Одними з важливих досліджень в арт-менеджменті є дослідження, які висвітлюють маркетингову діяльність у мистецтві. До таких праць відносимо «Маркетинг у сфері культури та мистецтв» (Ф. Кольбер, Ж. Нантель, С. Білодо, Дж. Д. Річ) [13]. Модель маркетингу, подана у цій книзі, забезпечує менеджера підприємства культури чи мистецтва базовими знаннями та аналітичними принципами. У дослідженні пов'язані в одне ціле різні аспекти маркетингового процесу. Дослідники пишуть: «Підприємства культурної сфери посідають важливе місце в житті суспільства. Вони відображають культурну ідентичність через зміст пропонованих творів (цінності, проблеми, табу), форму (технології), показник поширеності (кількість закладів в місті) та тип споживання» [13].

Важливим у цьому дослідженні є джерельна база. Адже дуже потрібним було опрацювати доступну документацію для організації, функціонування і проведення міжнародних симпозиумів гутного скла у Львові. Тому до уваги було взято: збірці розпорядчих наказів стосовно проведення симпозиумів; програми проведення акцій. Для аналізу рекламних заходів щодо популяризації симпозиумів були використані засоби друкованої реклами, а саме: каталоги [10; 11; 14; 15], запрошення, афіші, буклети, програми, рекламний медіа-план у засобах масової інформації.

При вивченні запропонованої теми та аналізі літератури й джерел напрошуються наступні висновки: сьогодні немає дослідження, у якому комплексно було б висвітлено проблематику становлення і розвитку українського сучасного художнього скла в контексті загальносвітових тенденцій художнього склярства та мистецьких процесів; також відсутні узагальнені наукові висліди, що розкривають сутність львівської школи гутного скла як фактора утвердження художнього скла в Україні та її значення для інтеграції цього явища у європейський мистецький простір.

1. Андрієнко Г. Кроки художньої думки: лінія, скло, форма / Г. Андрієнко // Образотворче мистецтво. — 2005. — Ч. 4. — С. 30—33.
2. Бокотей А. Центр світу скла у нас / А. Бокотей // Українська культура. — 2001. — Ч. 6. — С. 16—17.

3. Бокотей А.А. Музей скла: прозорість існування / А.А. Бокотей, Р.Т. Шмагало // Образотворче мистецтво. — 2001. — Ч. 1. — С. 92—93.
4. Гаорт Г. Менеджмент мистецтва. Підприємницький стиль / Г. Гаорт. — Львів: Літопис, 2008. — 360 с.
5. Голубець О.М. Між свободою і тоталітаризмом: Мистецьке середовище Львова другої половини ХХ століття: моногр. / О.М. Голубець. — Львів, 2001.
6. Голубець О.М. Глибина скла (Андрію Бокотейо — 60) / О.М. Голубець // Образотворче мистецтво. — 1998. — № 2. — С. 77—78.
7. Друченко М. V Міжнародний симпозиум гутного скла / М. Друченко // Образотворче мистецтво. — 2001. — № 3. — С. 85.
8. Зайшла Б. Гута Олеся Звіра / Б. Зайшла // Образотворче мистецтво. — 2009. — № 3. — С. 44.
9. Казакова Л. Мировое художественное стекло ХХ века. Основные тенденции. Ведущие мастера: / Л. Казакова // НИИ теории и истории изобразит. искусств РАХ. — М.: Пинакотека, 2007. — 272 с.
10. Каталог виставки творів I симпозиуму гутного скла. 1989. — Львів, 1992.
11. Каталог виставки творів III Міжнародного симпозиуму з гутного скла. II Міжнародний симпозиум з гутного скла 1992 / укладач Є. Шимчук. — Львів: Гердан, 1995. — 89 с., іл.
12. Каспшак А. Європейське скло / А. Каспшак, Х. Скоропадава. — Львів; Варшава, 2008.
13. Кольбер Ф. Маркетинг культури і мистецтва: пер. з англ. / Ф. Кольбер; Ж. Нантеля, С. Білодо, Дж. Д. Річа. — СПб.: Арт-Пресс, 2004. — 255 с.
14. Львівська академія мистецтв. Кафедра художнього скла: каталог / Кафедра художнього скла Львівської академії мистецтв. — Львів, 1998. — 67 с.: Вступна стаття Ф. Петрякової.
15. Міжнародний симпозиум гутного скла: каталог виставки VI симпозиуму гутного скла. — Львів: ТзОВ «Колір ПРО», 2006.
16. Петрякова Ф. Українське гутне скло / Ф. Петрякова. — К., 1975.
17. Придатко Т. Гутне скло Франца Черняка / Т. Придатко // Мистецтвознавчий автограф. — Львів: ЛНАМ ЛІГА-ПРЕС, 2010. — С. 88—96.
18. Придатко Т. Чарівна матеріалізація мрій / Т. Придатко // Образотворче мистецтво. — 2009. — Ч. 3. — С. 38—40.
19. Рожанківський В. Скло і художник / В. Рожанківський. — М.: Наука, 1971. — 99 с., 173 іл.
20. Рожанківський В. Українське художнє скло / В. Рожанківський. — К.: Вид-во АН УРСР, 1959. — 151 с., іл.
21. Симпозиуми гутного скла у Львові — [Електронний ресурс] — режим доступу — www.glasssymposium.org.
22. Скло Франца Черняка: Каталог / Управління культури Львівського облвиконкому, Львівська організація спілки художників УРСР, Львівська експерименталь-

- на кераміко-скульптурна фабрика художнього Фонду УРСР. — Львів, 1988. — 16 с., іл.
23. Слабошпицький М. Культура наш амбасадор до світу. Кілька уваг на тему / М. Слабошпицький // Образотворче мистецтво. — 2009. — № 3. — С. 4—5.
 24. Сучасне українське художнє скло. Альбом / автор-упорядник Ф.С.Петрякова; вступна стаття В.А.Щербак. — К.: Мистецтво, 1980. — 300 с.
 25. Федорук О. Маєстро художнього скла Андрій Бокотей: моногр. / О. Федорук. — К.: Либідь, 2008. — 320 іл.
 26. Чегусова З. Сяйливе скло філософа і майстра: А.А. Бокотей / З. Чегусова // Культура і життя. — 2002. — 13 лют. — С. 3.
 27. Черняк Ф. Львівське гутне скло другої половини ХХ століття. Нарис історії: Навчальний посібник / Ф. Черняк. — Львів: ЛНАМ, 2006. — 159 с., іл.
 28. Шекова Е.Л. Менеджмент в сфері культури (Російський і зарубіжний опыт) / Е.Л. Шекова. — СПб.: Алетейя, 2006. — 186 с.
 29. Шимчук Є. Ми є на земній кулі як держава мистецька / Є. Шимчук // Образотворче мистецтво. — 1997. — Ч. 2. — С. 67—68.
 30. Шимчук Є. Мистецтво скла в Україні / Є. Шимчук // Артанія. — 1995. — С. 41.
 31. Шимчук Є. Міжнародний симпозіум з гутного скла / Є. Шимчук // Образотворче мистецтво. — 1993. — Ч. 2. — С. 53—55.
 32. Яців Р. Модерна оксиденція мистецького Львова / Р. Яців // Образотворче мистецтво. — К.: Софія-А, 2007. — № 2. — С. 10—11.
 33. Яців Р. Українське мистецтво ХХ століття: ідеї, явища, персоналії / Роман Яців. — Львів: Інститут народознавства НАН України, 2007. — 246 с.

Roksolana Fur

LIV INTERNATIONAL SYMPOSIA OF BLOWN GLASS: LITERATURE AND SOURCES

The article has been aimed at a brief analysis of publications and material sources indispensable for throwing some light upon the topic of Lviv international blown glass symposia. To disclose the theme all known source and the literary data have been conventionally divided into two complementary parts — publications concerned with historical predispositions as for formation and development of artistic glass in Ukraine and abroad, and publications and sources related with management and marketing practices in cultural sphere.

Keywords: analysis of literature and sources, the symposium of blown glass, artistic glass.

Roksolana Fur

МЕЖДУНАРОДНИЕ СИМПОЗИУМЫ ГУТНОГО СТЕКЛА ВО ЛЬВОВЕ: ЛИТЕРАТУРА И ИСТОЧНИКИ

Статья предусматривает краткий анализ литературы и источников, необходимых для освещения темы международных симпозиумов гутного стекла во Львове. Для раскрытия темы литература и источники условно разделены на две взаимодополняющие подгруппы: литература, в которой освещены исторические предпосылки становления и развития художественного стекла в Украине и мире, и литература и источники, относящиеся к менеджменту и маркетингу в культурной сфере.

Ключевые слова: анализ литературы и источников, симпозиум гутного стекла, художественное стекло.